

ugodnejše živeli. Učitelj si izobraževalec ljudstva, zato pa ponižno glodaj kosti, ki padajo z bogato obložene mize teh mogoteev in hvaležno poljublaj nogo, ki te pri tem suje. Ta prosvetljeni čas in te katoliško pravične ljudi si bo vse učiteljstvo zapomnilo, da ostanejo njihova imena z Neronovo krvoločno slavo zapisana v kroniki učiteljstva! S to nasilno katoliško gospodo hodi tudi človek, ki sodi v naš stan. Kaj hočemo potem pričakovati od drugih, ki so proti nam, če tak človek, ki z nami vred zajemlje vse dobro in slabo, pomaga valiti skale na grob, v katerem spi naša pravica?! Ali ni take vrste človek slabši od brata-ubijalca?

Navdaja nas sto in sto misli ob razmišljevanju učiteljskega gmotnega vprašanja in vse gredo proti istemu zaključku, kjer stoji zapisano: Dobro šolstvo je odvisno od dobrega učiteljstva. Ako pa učiteljstvo trpi pomanjkanje, potem ni pričakovati posebnega od njega. Komur je mar ljudska blaginja, naj deluje na to, da se učiteljstvu kmalu pomaga.

Tisti pa, ki z obstrukcijo zadržujejo regulacijo, naj si zapomnijo, da se bo to maščevalo nad njimi. To maščevanje tudi pride prej ali slej! Učiteljstvo pa deluj med ljudstvom in mu kaži, kje so pravi njegovi prijatelji in kje volkovi v ovčjih kožah.

Niti zamude pri pouku, niti podpore.

Preteklo šolsko leto je bilo glede odlokov višjih šolskih oblasti jako plodonosno. Delo se množi pri vodstvu šol, tako se pritožujejo voditelji. In resnično. Imeli smo priliko govoriti z muogimi učitelji-voditelji in ti so vsi trdili, da so imeli to leto (doslej nenavadno) izredno mnogo števil v vložnem zapisniku. Kake vrednosti so bili nekateri odloki, naj služi ta-le zgled: Na Dunaju je društvo „Lehrerhausverein“, ki svojim članom vedno nudi raznovrstne ugodnosti in pripomočke za izobrazbo. To društvo je imelo namen, prirediti letos poučno potovanje na Švedsko in Norveško do severnega pasa. Glavni namen tega potovanja je, opazovati polnočno solnce. Zaradi tega bi se moralo odpotovati iz Dunaja 11., najkasneje 12. julija 1903.

O tem potovanju je ministrstvo obvestilo deželne šol. svete in inštančnim potom po okr. šol. svetih vse učiteljstvo na Avstrijskem. Obenem pa, ko se takorekoč vabi učiteljstvo, naj se vdeleži po možnosti tega potovanja, se glasi pristavek: „... daß den (unterstehenden) Lehrkräften der zum Zwecke der Teilnahme an dieser Reise erbetene Urlaub unter der Voraussetzung bewilligt werden wird, daß hiedurch weder der Schulunterricht gestört, noch für Substitutionen dem Normal schulfonde eine Ausgabe verursacht wird.“

Ko smo brali ta orakelsko napisan odlok, nam je prišla na misel pesem: „Kaj pa je tebe treba bilo?“ Ali zato, da te za kratek čas vpišemo v vložni zapisnik (in v zamudo časa nemški odlok že predstavljamo)? Ali zato, da se udeležimo poučnega potovanja v svrhu izobrazbe? Ali zato, da ne bomo pouka opustili? Ali zato, da ne bomo napravili „napada“ na normalno-šolski zaklad, da bi nam plačal suplenta? Ko smo razmišljali semintja, smo prišli do tega, da se pri svojih briljantnih plačah nikakor ne moremo udeležiti potovanja, da zaradi tega ne moremo zamuditi poučevanja, in da se potem tudi ni treba bati „napada“ na normalno-šolski zaklad za suplenta. Potemtakem je bil odlok izdan zato,

da ga prevedemo na slovenski jezik in lepo vpišemo v vložni zapisnik!

Lepo je sicer to, da se učiteljstvo obvešča in s tem vabi na potovanje, neprimerno pa je, da se mu v isti sapi odpove dopust brez plačanega suplenta. Posebno še zato, ker je višjim oblastim znano, da ni avstrijsko učiteljstvo v takem položaju, da bi moglo zmagati v dopolnitev izobrazbe prirejeno potovanje na lastne stroške in povrh še plačevati namestnika. Taki odloki učiteljstvo le vzlovoltajo, ker vidi, da nečejo videti njega neugodnih gmotnih razmer. Z največjo nezadovoljnostjo se vzame tako obvestilo na znanje. Če bodo še kdaj prirejali taka potovanja, naj le učiteljstvo obvesti o tem, zraven pa naj tudi obljubijo nekaj podpore in brezpojojen dopust za tisti čas. To bodo času primerni odloki.

Ljudski učitelj in kmetijstvo.

Za hirajoče kmetijstvo so se pričeli zanimati vsi sloji. Vsi občutimo, da ni pravega življenja, ako vlada na kmetih uboštvo. Podvezane so s tem najmočnejše arterije družbenega organizma. Tudi v Avstriji smo začeli snovati razne nižje in višje kmetijske šole. Prve so enake obrtnim šolam. Imamo že tudi kmetijske potovalne učitelje. Vse to je dobro. A kmet še nima pravega zaupanja do tega učiteljstva. Iz kmetijskih šol se redko kak fant naseli v domači vasi, navadno išče kot valpet službe v graščinah. Potovalni učitelji podajajo preveč gradiva v kratko odmerjenem času; naš kmet mu ne more slediti. Kmet se pač najlozje uči, ako se stvar praktično razjasni, da sam uvidi, da mu ista res koristi.

Vprašanje ljudskega učiteljstva je zdaj pereče v vseh državah. Pametni ljudje se nečejo posvetiti težavnemu stanu, ki je plačan najslabše. Država skrbi za povišanje plač in penzij za najnižje svoje uradništvo. Deželne uprave takisto, ljudski učitelj pa naj trpi ob vedno dražjih živilih lakoto. Država in dežele bodo morale temu važnemu delavcu stanje gmotno izboljšati, drugače se bo pojavilo občutno pomanjkanje. S tem se bo moralo računati, ako je s tem zadovoljen ali ne oni stan, ki je prešel v našo dobo še iz srednjega veka.

Ker se bo moralo ljudskemu učitelju izboljšati gmotno stanje, bi se lahko tudi reorganizovalo šolstvo, ki je namenjeno učiteljskemu naraščanju. Eno leto bi moral obiskovati vsak ljudski učitelj, ki se vzgojuje za meščanske šole, kako višjo šolo za obrt, industrijo in mehaniko, ljudski učitelj pa, ki hoče med kmete, kako boljše kmetijsko šolo in iz teh strok položiti tudi izpite.

Ljudski učitelj na kmetih najlozje spoznava odraslega kmeta in njega mladino. On pozna kakovost kmetijske zemlje dotičnega okraja in pozna tudi obnebe. On je kakor ustvarjen za to, biti kmetiški mladini in tudi odraslim kmetom dober učitelj v kmetijstvu. Če bi naši duhovniki ne bili leni in prepuščali kuharicam in hlapcem svoje gospodarstvo, bi tudi ti, ako bi kako leto študirali na kaki kmetijski šoli, bili dobri učitelji kmetijstva. V davno minulih časih so bili nekateri taki duhovniki. Takrat so se duhovniki ukvarjali s prirodoslovno vedo. Zdaj pa stojijo Darwin in drugi brezbožneži z gorečim mečem pred temi nauki.

Ljudski učitelj bi bil najboljši mentor vsega onega, kar spravlja napredno kmetijstvo vsako leto novega na dan. Ko bi kmetje videli, da učitelj ve kaj več nego ubijati abecedo otrokom v glave, da pozna kmetijska dela, bo hkrati v spo-

štovanju med ljudstvom zrastle, in ta učitelj bo v par letih odpravil podedovano antipatijo proti učiteljstvu, ki še vedno stoji v mislih kmeta na isti stopnji kakor prejšnji mežnar-učitelj. Kmet se pokori duhovniku, ker se ga boji, ali dober, odkritosrčen prijatelj bo ljudskemu učitelju, ki bo živel kot kmetiški strokovnjak v njegovi vasi. Ljudski učitelj bo potem lahko snoval zadruge kmetiških producentov, ki so zdaj in bodo v bodoče podlaga kmetijstva, in jih tudi oživljal.

Kmet ne bo mislil, da ta človek skrbi za svoj žep; ta učitelj bo dajal kmetom najizdatnejšo doto, najboljšo podporo za življenje. Torej ustvariti je seminare za ljudske učitelje, v katerih se bodo vsaj eno leto učili kmetijstva, in sicer potem, ko so že bili nekaj let prej provizorični učitelji na kmetih. V tem času so se že seznanili z zemljo in ljudstvom ter po tem lahko uravnajo svoje kmetijske študije. In ponavljajno šolsko leto otrok naj bo posvečeno le kmetijskim naukom. Ako doženemo to, bodo tudi potovalni učitelji mogli uspešneje poučevati. Imeli bodo v ljudskih učiteljih informatorje o tem, o čemer naj predavajo, da jih bo kmet poslušal, in našli bodo za pouk že pripravljene poslušatelje.

Tako pride ljudski učitelj tudi socialno bližje ljudstvu, potem ne bo čutil, da je, dasi kmetiški sin, osamljen in malo uvaževan. Dosti je ležeče na tem, kako se izhaja s sosedi, zlasti na kmetih. Morebiti doživimo gospodarske, kmetijske šole tudi za dekleta. Na Nemškem jih že imajo na nekaterih veleposestvih, na Češkem tudi. Morebiti bo kako veleposestvo tudi na Slovenskem ostalo celo in bo podlaga za tako šolo. — (Čudno je, da še nobeden veleposestnik v naših deželah ni prišel na to misel! Veleposestvo se čudovito dobro rentuje s tako šolo.) Tudi za uradniške žene bo bolje, ako bodo poznale to prekrasno vedo kmetijstva, to praktično prirodoslovje in to vzorno gospodinjstvo. In ljudski učitelj na deželi z ženo, absolventinjo kmetijske šole, kaka čedna dvojica! On za fante, ona za dekleta, oba učitelja za odrasle. Velika mesta se sicer še širijo, ali tudi v njih se že vidi, da meščanski svet že nazaj sili na kmete. Dežela je pač večni magnet. Na njeno oprsje hiti vse iz mesta. Industrija bo šla na deželo. V mestu je predrago življenje zanjo. In elektrika vodi v svet ceno in hitro. Na kmete, v ljubo prirodo hrepeni mestni svet. Zdajšnja in bodoča prometna sredstva bodo vedno bolj in bolj zravnala nasprotja med mestom in deželo. Omika bo splošna.

Pride čas, ko bo ljudski učitelj najvažnejši činitelj v narodnem življenju, ko bo zavzemal mesto duhovnika v pravem pomenu besede, ko bo teoretičen in praktičen učitelj navadnih ved, ki človeka usposablja za delavca v tej ali oni stroki, ko bo tudi praktičen etik, kažoč mladini pota v duševnem, čuvstvenem življenju. V to gladiti pota bi bila naloga deželnih zborov v ubogi Avstriji. Moramo klicati dež. zbor. Država je uboga ladja v valovih svetovnega razvoja. Naši „stanovi“, lahko kličemo, uredite v ožji domovini to perečo zadevo! In slovenskim „stanovom“ velja: uredite domačo hišo, naj pride, kar hoče z državo! Jesti bomo potem imeli, veselili se bomo na lepih svojih tleh, država pa naj vesla, kamor hoče! Potem bomo lahko živeli, kakor že pride, ako homo domačo hišo dobro uredili gospodarsko in s tem seveda tudi duševno in čuvstveno.

Vsi familijarni ljudje na krov! Vrzite celibatarje in skopljence na cesto! To je stara šara, ki nima več pravice živeti! —

Po „Slov. Nar.“

Glavna skupščina „Saveza hrvatskih učiteljskih društava“.

(Dalje).

Ker bi bilo preobširno vse govore podati v našem listu doslovno, kakor jih prinaša „Napredak“, nam bodi dovoljeno, priobčiti iz naslednjih le njih jedro.

Sofronij Tatomirović, rav. učitelj v Stari Gradski, je razpravljal o službenih letih, o pravu do pokojnine in o oskrbi učiteljskih vdov in sirot.

Po sedanjem zakonu (§ 150. šol. zak. iz l. 1888.) ima učitelj pravico do popolne pokojnine šele po 40 letnem delovanju. Prejšnji zakon (iz l. 1874.) je določal pa 30letno službovanje kot pogoj do popolne pokojnine.

Nobeden zakon pa ne more komu odvzeti že pridobljene pravice. To načelo zastopajo v pravnem nauku vsi teoretiki, a med njimi zlasti Lasal, čigar teorija o povratni moči zakona je vobče priznana. Pa to, kar bi se nikomur v nobeni pravni državi ne bi moglo zgoditi, se je zgodilo pri nas učiteljem. Ne samo, da jim je odvzeto priznано pravo do upokojenja po 30letnem službovanju, nego jim je z novim zakonom iz l. 1888. tudi plača znižana. Zahtevati od učitelja 40letno službovanje, je absolutno nemogoče. Dodajmo k tem 40 letom še 20 let, ki so potrebna, da učitelj dovrši predpisane nauke in doseže usposobljenost, tedaj dobimo 60 let. Redki so učitelji, ki doživijo 60 let in če jih doživijo, ne uživajo dolgo zaslužene mirovine: leto, dve — pa odidejo pred božji sodnji stol. Prenaporno in čezmerno delo v šoli in izven nje jim zatere fizično moč predčasno, ter jih tira s tega sveta.

Učitelji so sužnji ne samo svojega poklica, nego tudi javnega mnenja. Ni v nobenem stanu zavest o dolžnosti tako razvita kakor pri učiteljih, oni pa tudi svojo dolžnost do najmanjših malenkosti požrtvovalno izvršujejo. Javno mnenje zahteva od njih gotovo vse, kar morejo in ne morejo storiti, in oni se temu pokoravajo brez ozira na svoje zdravje.

Kadar človeka ostavlja vid in sluh, pljuča ponehavajo, a živčni sistem popušča, tedaj ni več za nobeno delovanje, toliko manj za naporno delo v šoli. Vobče je malo umirovljenih učiteljev, a še manj, ki so umirovljeni s popolno plačo; običajno umrjejo kot aktivni služabniki prosvete.

Govornik na to razpravlja žalostno stanje učiteljskih vdov in njih sirot. Na raznih drastičnih slučajih in na podlagi številk razgrinja kaj žalostno sliko. Prihraniti učitelj ni mogel nič, zakaj kako naj prihrani tisti, ki nič nima.

Vdova občinskega uradnika, ki je služil le pet let in ima 6 sirot, dobiva 480 gld. pokojnine in oskrbe, a vdova učiteljeva, ki je služil 10 let in ima istotoliko sirot, pa dobiva 160 gld. Še več, vdova učiteljeva, ki je 30 let služil, ne more z istim številom otrok dobiti toliko podpore kakor vdova obč. uradnika, ki je služil samo pet let. Še bolj je prekrbljeno za vdove in sirote deželnih uradnikov.

Onim, ki se hočejo natančneje poučiti o razmerah pokojnine, prispevka vdovam in sirotam hrvaškega učiteljstva, priporočamo, naj čitajo ves Tatomirovićev govor v 31. štef. „Napredka“.

(Dalje.)